

NOORD-HOLLANDS DUIN

VERSLAG CRISTELLA WEEKEND BERGEN AAN ZEE

19-21 NOVEMBER 2010

Anneke van der Putte

Schepenenstraat 87, 6525 XH Nijmegen

MET BIJDRAGEN VAN ALDERT GUTTER, EDUARD OSIECK, GRIETA FRANSEN, HERMIEN WASSINK, INGE
SOMHORST, KOR RAANGS, MARJO & NICO DAM, MIRJAM VEERKAMP & BART VAN DEN BERG,
NEL BULTHUIS, PETER-JAN KEIZER

Putte, A. van der, 2011. The coastal dunes of North Holland. *Coolia* 54(3): 147–156.

The Aphyllophorales study group “Cristella” met over the weekend of 19–21 November 2010 in Bergen aan Zee, a small town in the sand dunes near the North Sea coast, in the province of North Holland. 398 Species have been recognised. We provide an impression and descriptions and photographs are given of, among others, *Stigmatolemma urceolatum*, *Peziza perdicina*, *Piloderma byssinum* and *Skeletocutis vulgaris* - the last three species new for The Netherlands.

Het Cristella weekend najaar 2010 werd gehouden in Bergen aan Zee. Aldert Gutter, de organisator, had een uitstekend onderkomen geregeld in Het Zeehuis, een prachtige villa, gelegen op een kleine km van het strand. De weergoden waren de 27 deelnemers gunstig gezind. Sneeuw en kou zouden pas een flinke week later volgen. Maar zover was het nog niet en we genoten van het aangenaam droge, zonnige en niet al te koude weer.

De Cristella-weekenden staan altijd in het teken van ‘korstjes’. Asco’s en ander ‘klein spul’ vinden echter ook een liefdevol onderkomen bij deze werkgroep - sterker nog: aandacht voor deze wordt beslist gestimuleerd.

Het gebied rond Bergen is bijzonder. Niet alleen vanwege de binnen- en buitenduinen, met veel soorten die alleen in de duingebieden te vinden zijn, maar momenteel ook vanwege de bosbranden die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden in dit gebied. Een unieke gelegenheid dus om ook te kijken naar brandplekpaddenstoelen. Brandplekpaddenstoelen zijn vanwege het verbod op het verbranden van afval in Nederland zeldzaam geworden en staan inmiddels bijna allemaal op de Rode lijst. Wat zouden we hier aantreffen?

Figuur 1. Het Zeehuis in Bergen aan Zee. (Foto: Anneke van der Putte)

De excursies

Vrijdag en zaterdag bezochten we gebieden die in het beheer zijn van PWN, het Noord-Hollandse waterleidingbedrijf. Vrijdag ging het om het Bergerbos, een voormalig gemeentebos. Nu is het wandelgebied, en honden mogen er loslopen. Oorspronkelijk was dit een duineikenbos met in de 19e eeuw aangelegde lanen en grachten voor een Franse tuin, die nooit is gereed gekomen. Langs de lanen zijn fijnsparren en grove dennen geplant, aan de duinvoet staan oude beuken. Het bos staat botanisch bekend om zijn 'kronkeleiken' en rijke mos- en korstmosflora.

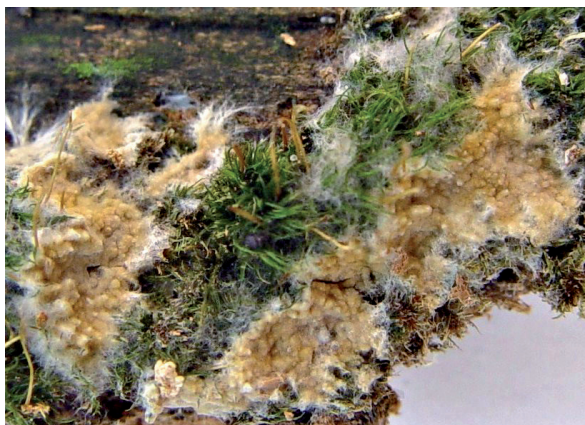
Zaterdagochtend bezocht een grote groep de 'Noordwesthoek' (o.a. Eendenvlak en Buizerdvlak), een open duinterrein achter de zeereep waar kraaiheide, kruipwilg, dauwbraam en duinmos/gras groeit. Het gebied wordt begraasd. Een kleine groep ging naar het 'Bouwvlak': een duineikenbos op kalkarm duinzand met (struik)heideveldjes. In het duineikenbos staat o.a. ook berk en abeel.

Op zaterdagmiddag ging men in twee groepen naar de 'Verbrande Pan'. Dit is een gebied met hoge duinen aan de binnenduinrand, met aan de landzijde beuken en aan de duinzijde naaldbos (Zwarte den). Daarachter glooiend duingrasland met mossen, korstmossen en duinroos en duinviooltje. Ook dit gebied wordt begraasd. De lager liggende vallei, waarvoorheen de Verbrande Panweg loopt, is begroeid met eikenberkenbos, en soms grove den. Plaatselijk kalkhoudend zand.

Op zondag bezochten we de staatsbossen 'Schoorlse Duinen', die in beheer zijn bij Staatsbosbeheer. Vrijwel iedereen bezocht het 'Grote ganzenveld', vanwege de brandplek-paddenstoelen. Het Grote ganzenveld was ooit de mooiste oude heide van Nederland: een bijna 100 jaar oud struikheideterrein, met meer dan 25 jaar oude struikheideplanten met grote vlakken zichzelf steeds verjongende kraaiheide en dopheide, nauwelijks vergrast en met een geweldige *Cladonia*-vegetatie. Het bezochte bosje heet het 'Reigersbos', en is vooral begroeid met berk en grove den en zeeden. Ook werd door een aantal deelnemers een bezoek gebracht aan de gemengde bossen van het zuidelijk deel van de Schoorlse Duinen. Het betrof een zeer oude aanplant (1900) met spontane verjonging door loofbomen en soms naaldbomen. Verschillende naaldhoutsoorten komen er voor (o.a. Pekden!), en verder eik, berk, beuk, en reuzenspar.

In totaal werden tijdens het weekend ca. 390 soorten gevonden.

Figuur 2. *Asterostroma laxum* (*Gladsporig sterrenkorstje*). (Foto: Hermien Wassink)

Rouw- en Sterrenkorstjes

Ieder Cristella-weekend heeft zijn hoogtepunten en uitdagingen. Om te beginnen met de korstjes: Hermien stortte zich op de *Tomentella*'s, Rouwkorstjes. Ze zijn mooi, maar lastig te benoemen. *Tomentella cyanea* echter is een welkome uitzondering, met een paar opvallende kenmerken. Het hymenium bestaat uit een blauwgrijs dun, onsamenhangend geheel.

De in KOH prachtig blauw kleurende sporen zijn onder de microscoop een lust voor het oog. Hyfen en basidiën hebben geen gespen en dankzij die kenmerken, 'kom je er al sleutelend zonder veel problemen op uit'. Volgens de Verspreidingsatlas is het de 2^e vondst in Nederland.

Bij *Asterostroma laxum* (Gladsporig sterrenkorstje) zijn de vruchtlichamen meestal van geringe omvang, en ook de vondsten in Bergen waren aldus. Het korstje heeft ronde amyloïde sporen, in het oog springende asteroetae (zie Figuur 3) en kronkelende gloeocystiden, vaak met papilachtige top.

Een erg leuke vondst zat op naaldhout; het vruchtlichaam bestond uit een dun, hoofdzakelijk wit met crème gekleurd glad velletje, losjes aangehecht, met enkele korte witte rhizomorfen. Een stukje van amper 1 cm². Onder Hermiens microscoop bleek het *Piloderma byssinum* te zijn, nieuw voor Nederland. Hij heeft opvallende knotsvormige en veelal gesteelde basidiën. De sporen zijn iets dikwandig en bijna rond, met één druppel. De hyfen zijn bedekt met veel kristallen en onderling vaak door anastomosen verbonden. Ze hebben geen gespen. Een belangrijke mycorrhiza symbiont in naaldbossen. Bernhard de Vries deed de controle-determinatie en was het ermee eens.

Figuur 3. *Asterostroma laxum* (Gladsporig sterrenkorstje), met kenmerkende asteroetae. (Foto: Anneke van der Putte)

Groenblauw, okergeel en knalroze

Voor Inge stond het weekend vooral in het teken van kleur. Kleurrijke korstjes vooral ook, al leek ze bij haar aankomst, net voor het eten en na de eerste excursie, het hoogtepunt van het weekend al gemist te hebben. Een van de vondsten van eerder die middag, in het bezit van Nico Dam, was een fantastische blauwe korst, prachtig uitgegroeid over de schors. Niet zo fel als de Blauwe korstzwam, maar zachter: *Byssocorticium atrovirens*, het Groenblauw vliesje. De volgende morgen werd het goedge maakt: een nieuwe groenblauwe vondst bleek eveneens *Byssocorticium atrovirens* te zijn. Echt groenblauw deze keer, maar minder fraai uitgevoerd. Ook onder de microscoop is alles

Figuur 4. *Byssocorticium atrovirens* (Groenblauw vliesje). (Foto: Anneke van der Putte)

groenblauw en vallen de kleine, globose, dikwandige sporen op en de regelmatige smalle, iets dikwandige hyphen met vertakkingen onder rechte hoek, de basale hyphen deels in strengen. *Byssocorticium atrovirens* is waarschijnlijk een mycorrhizavormer, net als *Amphinema byssoides* en *Piloderma*-soorten. De verspreidingsatlas geeft 2 stippen, in het midden van het land, waaraan er nu dus een paar kunnen worden toegevoegd.

Een ander vaak fel gekleurd, onregelmatig, okergeel korstje bleek *Cristinia helvetica*, met de treffende Nederlandse naam Klein krentebrikkorstje. De sporen zijn klein, dikwandig en (sub)globoos, en bovendien cyanofiel: de wand kleurt knalblauw na kleuring met katoenblauw. Kenmerkend voor het geslacht *Cristinia* is de sterk cyanofiele korrelige inhoud van de jonge basidiën. Mogelijk wordt deze gebruikt bij de productie van de sporenwand, ze 'verdwijnt' bij het ouder worden van de basidiën. *Cristinia helvetica* komt verspreid door het land voor, maar was nog maar één maal uit de duinen gemeld. Overigens werd tijdens het weekend ook de veel zeldzamere *Cristinia gallica* gevonden, het Getand krentebrikkorstje.

Nog een kleurtje dan: er werd een knalroze waasje gevonden: *Tulasnella violea*, de Lila waaszam. *Tulasnella* is een groot geslacht van meest vrijwel onzichtbare overtrekjes die vaak pas onder de microscoop opduiken in een ander korstje, veelal een *Botryobasidium*. Dan begint ook de opwinding: *Tulasnella*'s hebben een uniek basidium, bestaande uit een probasidium waarop, gescheiden door een sept, vier 'epibasidiën' verschijnen, lang uitgroeiende sterigmata met een gezwollen basis, waarop de sporen gevormd worden. Deze sporen kunnen globoos of ellipsoïd zijn, maar ook de vorm van een croissantje hebben, zeer lang uitgerekt, of opgekruld. Een intrigerend geslacht dat verwant is aan de Cantharellenfamilie en ver af staat van andere traditionele heterobasidiomyceten als de trilzwammen. *Tulasnella violea* is één van de meest gemelde uit dit geslacht, en waarschijnlijk niet toevallig, ook de meest opvallende.

Achter het Zeehuis

Korstjes zijn hartstikke leuk, maar Aardtongen (asco's immers) zijn ook niet te versmaden, zeker niet als je in het duingebied bent. In het duingrasland achter Het Zeehuis verschaftte Kees Roobeek deskundige uitleg van de verschillende soorten die er te vinden waren. De binnen- en buitenduinen bij Bergen zijn immers bij wijze van spreken zijn 'achtertuin'.

De mooiste aardtong? Nel Bulthuis: "Wandelend door het duingebied met hier en daar kale stukken zand, denk je paddenstoelen te vinden. Je ziet iets 'liggen': een hoopje vogel-

Figuur 5. *Cristinia helvetica* (Klein krentebrikkorstje). (Foto: Hermien Wassink)

poep? Nee, een aardtong. Je loopt er zo aan voorbij. Maar deze aardtong, *Geoglossum arenarium*, Zandaardtong, heeft vaak een vriend(je)innetje dicht in de buurt staan, *Clavaria argillacea*, de Heideknotszwam. Een manier om op te vallen, of zouden ze samen iets hebben zoals de Vliegenschwam en de Peperboleet?”

Piesplek mét...

In datzelfde duingebied stuiten we op een plekje, waar het mos vergeeld was. Er stonden wat kleine bruine bekerzwammen. Tevens groeiden er enkele *Tephrocycbe tylicolor* (Kleine grauwkoppen). Er werd geopperd dat dit waarschijnlijk een piesplek was, en ook een mogelijke naam van de bekerzwam werd genoemd: *Peziza fimeti* (Mestbekerzwam). Kor nam er een mee. Met “Nordic 1” lukte het hem de bekertjes die avond echter niet te determineren. Ze hebben zeer fijn wrattige sporen. Ook Henk Huijser constateert dat *P. fimeti* afvalt (heeft gladde sporen). De route langs de soorten met geornamenteerde sporen loopt dood. Kor bladert nog maar wat in “Fungi fimicoli italici” van F. Doveri. Daar staat *Peziza perdicina*, waarvan de beschrijving erg goed lijkt te passen bij zijn kort-gesteelde bekertjes met licht geornamenteerde sporen van 14–15/6,5–8 µm. Maar zo gemakkelijk gaat dat natuurlijk niet..... De weken erna worden nog preparaten bekeken, tekeningen en foto's gemaakt, op fora gekeken, enz. Kor neemt weer contact op met Kees Roobeek en uiteindelijk geeft Atte van den Berg het jawoord. *Peziza perdicina* is nog niet eerder in Nederland gevonden.

Kleurige asco's en vreemde zakjeszwammen

Aleuria congrex (Kamsporige oranje bekerzwam) was een andere bijzondere en zeer kleurige vondst dit weekend. De sporen zijn ellipsoïd, hyalien, met 2 grote druppels, en grote, hoge afgeplatte kammen met daartussen nog een netwerkje. De parafysen hebben een opgezwollen,

Figuur 6. *Geoglossum arenarium* (Zandaardtong) met *Clavaria argillacea* (Heideknotszwam). (Foto: Anneke van der Putte)

Figuur 7. *Peziza perdicina*. (Foto: Kor Raangs)

Figuur 8. *Aleuria congrex* (Kamsporige oranje bekerzwam). (Foto: Henk Huijser)

spleetachtige asco's, die er inderdaad, als ze rijp zijn, eruit zien als opengewaaide luiken (maar dan in miniatuur). De wandelgang-naam is ontleend aan de manier waarop hij openklapt op de dennennaald (zie Figuur 9). Hij komt in Brabant en op de Veluwe vaker voor, al is hij zeldzaam, en heeft in Noord-Holland nog geen stip in de Verspreidingsatlas. Nu krijgt hij hem dus wel.

Heel bijzonder was de vondst van *Propolomyces versicolor*, Grijswit houtschijfje, waarvan je niet zou denken op het eerste gezicht dat het een asco is. Hij komt vooral voor in de duingebieden en heeft het predicaat zzz (zeer zeldzaam).

Look alike's

Een ander hoogtepunt dit weekend was de soort die Mirjam vond: *Stigmatolemma urceolatum* (Melig aspicbekertje), een cyphelloïde paddenstoel die, hoewel hij uiterlijk wat wegheeft van een ascomycete, tot de agaricales behoort. De soort is volgens de verspreidingsatlas na 1990 van slechts vier atlasblokken bekend, twee uit de duinen bij Wassenaar en twee uit Zuid-Limburg. De komvormige vruchtlichamen groeien in een dichte groep op de onderzijde van een loofhout tak. De soort zal dus vooral door mensen die aan korstjes doen, ontdekt worden. De gelatineuze vruchtlichaampjes met een bruingrijs hymenium en een witachtig, korrelig buitenkant van nog geen een halve millimeter breed en hoog zijn verzonken in een grijsachtig, viltig subiculum. Makkelijk te herkennen aan de gladde, ronde sporen. De soort is in de recente literatuur onder diverse namen te vinden. Zo staat hij in de "Funga Nordica" onder de naam *Resupinatus poriaeformis*. Door de gelijkenis met een polypoor wordt de soort ook besproken in de polyporenboeken van Ryvarden & Gilbertson (1994) en Bernicchia (2005) onder de naam *Stigmatolemma poriaeforme* respectievelijk *Stigmatolemma poriiforme*.

kromme top en gelige inhoud. Henk Huijser determineert hem.

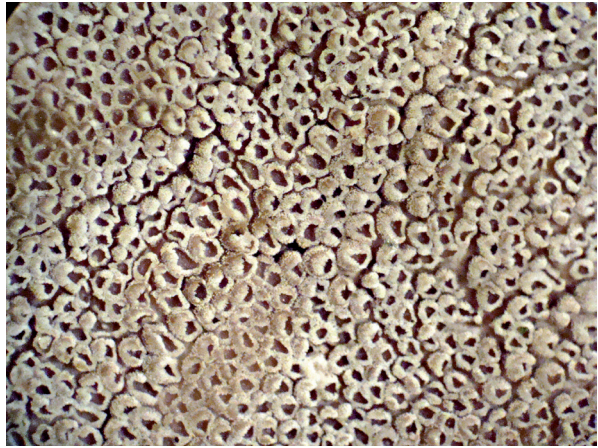
Minder kleurig, maar net zoveel opwinding veroorzakend, is *Naemacyclus minor* (geen officiële Nederlandse naam voorhanden). Op weg naar de duinen was iedereen ineens verdwenen tussen de naaldbomen, naarstig op zoek naar heel kleine asco's op dennennaalden, in de wandeling 'Open deurtjes' geheten. Goede ogen en een loop waren onontbeerlijk. Maar we vonden ze in overvloed - kleine

Figuur 9. *Naemacyclus minor*. (Foto: Anneke van der Putte)

‘Hors concours’ op een Cristella-weekend, maar wel een nieuwe soort voor Nederland was de witte resupinate polypoor met fijne gaatjes, gevonden door Eduard. Naam: *Skeletocutis vulgaris*. Op de eerste excursie (Bergerbos) werd de soort viermaal op dood hout van grove den verzameld. Later werd de soort ook nog elders in het duingebied gevonden op vermolmd hout van eik en zwarte den. Uiterlijk lijkt hij erg op resupinate vormen van de Kleine kaaszwam (*Skeletocutis nivea*). Laatstgenoemde is echter nagenoeg gebonden aan (dood) loofhout. *Skeletocutis vulgaris* wordt pas sinds kort onderscheiden van *S. lenis* (Niemelä & Dai 1997), reden waarom deze in de meeste determinatiewerken ontbreekt (behalve in Bernicchia 2005). Kenmerkend zijn vooral de fijne gaatjes (6–8 / mm), geringe dikte (1–2 mm), het ontbreken van kristallen op de hyfen (aanwezig bij de meeste andere soorten van dit geslacht) en de sterk gekromde (maanvormige) sporen (lengte 3–3,5 μm , *S. lenis* 4–5 μm). Een soort om alert op te zijn: iedere dunne witte resupinate polypoor met fijne gaatjes op naaldhout verdient nader onderzoek!

Figuur 10. *Stigmatolemma urceolatum* (*Melig aspicbekertje*). (Foto: Bart van den Berg)

Brandplekpaddestoelen

De zaterdag werd gewijd aan brandplekpaddestoelen. Henk Huijsers raapte op het verbrande stuk vier soorten bekerzwammen op. De geelbruine was *Peziza echinospora*, het meest verwant aan *P. varia*. Op de meeste plekken groeide echter de wat op *P. badia* gelijkende *Plicaria endocarpoides*. Op één plek stond ook een *Plicaria trachycarpa* en *Peziza subviolacea*. Peter-Jan vond in het dennenbos:

Figuur 11. *Skeletocutis vulgaris*. De inzet toont de maanvormige sporen. (Foto's: Eduard Osieck)

Pholiota highlandensis (Brandplekbundelzwam), *Psathyrella pennata* (Brandplekfranje-hoed), *Geopyxis carbonaria* (Gewoon brandplekkelkje), *Rhizina undulata* (Oliebolzwam) en in het open duin op een brandstuk *Tephrocycbe anthracophila* (Rondsporig pekzwam).

Peter-Jan: "Mycologen hebben zich al vaker verbaasd over het verschijnsel van de brandplekpaddenstoelen. De vraag is natuurlijk hoe het toch kan dat er zulke typische brandplekpaddenstoelen bestaan. Daar is een aantal theorieën over. Door het vuur verandert de bodemsamenstelling. Met name de pH stijgt sterk, en daar zullen paddenstoelen op reageren. Sommige soorten groeien ook zowel op sterk kalkhoudende plekken zoals puin als op brandplekken. De gehaltes aan kalium en stikstof nemen ook tijdelijk toe bij brand. Het zou kunnen dat soorten die daarvan profiteren, snel ter plekke zijn. Voorts wordt het deel van de bodem dat aan hoge temperaturen wordt blootgesteld, ook gesteriliseerd. Dat betekent dat de bestaande schimmels dood zijn er dat er tijdelijk geheel andere concurrentieverhoudingen heersen dan anders. Hiervan profiteren ongetwijfeld sommige soorten. Een laatste mogelijkheid is dat de sporen van sommige brandpleksoorten mogelijk een temperatuurschok, door het vuur veroorzaakt, nodig hebben om te kunnen kiemen. Of dit werkelijk voorkomt bij schimmels weet ik niet, bij planten met warmtegevoelige zaden bestaat het wel. De typische brandpleksoorten houden het doorgaans enige jaren uit (zo'n 3 tot 5 jaar) en verdwijnen daarna weer geleidelijk."

Muiterij

Even dreigde er een onwenselijke situatie te ontstaan tijdens het Cristella-weekend: we loeerden op een paar honderd meter vanaf het strand, en toch leek het er op dat we de zee niet zouden zien. Korstjes zoeken doe je immers waar hout is. Voor een paar mensen liet dit dilemma zich eenvoudig oplossen: Nico en Marjo deserteerden van de zaterdagmiddagexcursie, en togen met z'n tweeën de zeereep in. Het zag er naar uit alsof het enkele dagen eerder beestenwee geweest was, met overal opgewaaid zand. Veel paddenstoelen waren er dan ook niet te vinden. Wel heel veel Helm, natuurlijk. En op één plek waren de dode helmstengels begroeid met kleine schelpjes; *Cellypha goldbachii* (Knophaarschelpjes), zoals later bleek. Eigenlijk zijn dat plaatjeszwammen, maar omdat ze geen plaatjes hebben mogen ze toch wel met het Cristella-weekend meedoen. En tijdens dat weekend was Nico bovendien nog even voorzitter van die club, dat scheelt natuurlijk ook.

Knophaarschelpjes worden in ons land niet erg veel gevonden, maar ze zijn inmiddels niet zo zeldzaam meer als ten tijde van het Overzicht (Arnolds et al., 1995). Aan de verspreidingskaart in de Verspreidingsatlas is

Figuur 12. Verschillende exemplaren van *Cellypha goldbachii* (Knophaarschelpje), in diverse orientaties, op dode stengels van Helm. Zeereep, Bergen aan Zee. (Foto: Nico Dam)

geen touw vast te knopen. Er zijn weliswaar relatief veel vondsten uit de zeereep (en ook “Funga Nordica” meldt dat ze vaak bij de kust gevonden worden), maar het lijkt er toch niet op dat het hier om een zoutminnende soort gaat: er zijn vondsten uit de meeste delen van ons land.

De vruchtlichamen zijn onregelmatig komvormig, hoogstens 2 mm in doorsnede, en ze hangen zonder steel aan dode helmstengels, vlakbij de bodem. Ze zijn wel herkenbaar als ‘Cyphella-achtige’ paddenstoelen: op het eerste gezicht lijken ze wel wat op Franjekelkjes (*Lachnum* ss. lat.), maar ze zien er wat meer verformfaaid, minder stevig

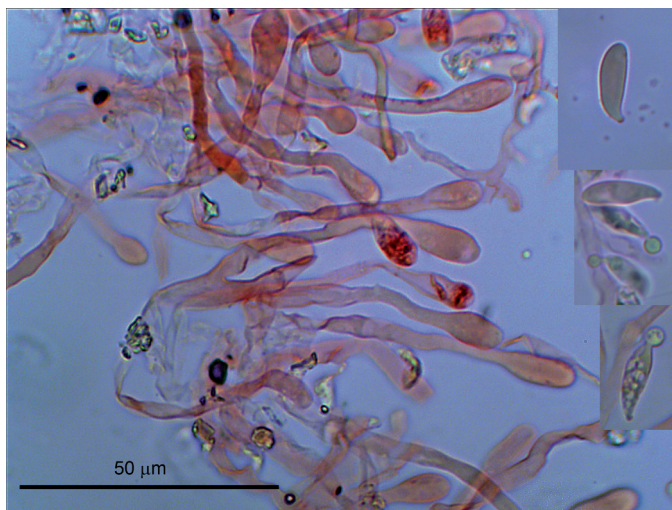
uit, en de haren op de buitenkant zijn wat sliertig/wollig, niet recht afstaand stoppelig. Het hymenium bekleedt de binnenkant van de kom en is heel bleek gelig. Microscopisch vallen vooral de sporen en de haren op de buitenkant op. De sporen zijn langgerekt traanvormig met een grote apiculus, en lijken daarmee wel wat op de sporen van sommige Ruitertjes (*Marasmiellus* soorten). Ze kiemen regelmatig met wat bolvormige konidiën lijken te zijn. De haren zijn slank, zonder incrustaties (kristallen, korrels of dergelijke) op de buitenkant, maar met een opvallend spatel- of knopvormig gezwollen top.

Nachtbraken

Niet alleen wordt er op de avonden van de Cristella-weekenden hard gewerkt achter de microscopen. Soms wordt er daarna, onder het genot van een drankje, nog lang doorgefilosofoerd. En zo werd op de late zaterdagavond van dit Cristellaweekend het plan geboren om voor asco-liefhebbers een handleiding met sleutels op te gaan zetten. Het determineren van vooral de kleinere ascomyceten is voor veel mycologen vaak een frustrerende en nauwelijks lonende taak, mede vanwege de vreselijk versnipperde literatuur. Dankzij het werk van echte specialisten is het aantal uit Nederland bekende soorten de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. Het lijkt ons dat een overzicht, gericht op determinatie, de interesse voor deze toch wat onderbelichte soorten zou kunnen stimuleren, en we willen kijken hoe haalbaar het allemaal is. Wordt vervolgd!

Niet boos, wel verdrietig

Omdat het Grieta volgens eigen zeggen nog steeds niet lukt om thuis te raken in de wereld van de korstjes en andere Aphyllophorales, houdt zij zich tijdens een Cristella-weekend voor-

Figuur 13: Microscopische kenmerken van *Cellypha goldbachii* (*Knophaarschelpje*). De grote foto toont een serie haren met gezwollen toppen; de inzetjes rechts tonen diverse sporen, enkele daarvan kiemend met een bolvormige uitstulping. (Foto's van gedroogd materiaal, bekeken in 5% KOH na kleuring met Congorood.) (Foto: Nico Dam)

namelijk bezig met het maken van de lijst. Dat houdt uiteraard ook in dat de na-determinaties naar haar gestuurd worden om opgenomen te worden in de totaalijst. Om de gegevens in Spot in te voeren is het nodig dat daar een kilometerhok bij vermeld wordt. Uit ervaring weet zij dat het daar vaak aan ontbreekt, en dus had ze daar bij de bespreking extra op gehamerd, te meer omdat we maar liefst 13 km-hokken hadden bezocht en veel paddenstoelen hadden gevonden. Het leek erop dat iedereen goed geluisterd had, want de eerste lijstjes die ze toegestuurd kreeg, waren keurig voorzien van coördinaten.

Maar helaas had ze te vroeg gejuicht. De nadeterminaties kwamen binnen... Enkele citaten: 'Van zondagmorgen en zondagmiddag weet ik het hok niet, we hebben flink rondgezworven.' 'We liepen richting strand.' 'Later op de terugweg...., ik weet niet meer wie er toen noteerde.' 'Dit was in hetzelfde hok als waar Nico *Cortinarius spilomeus* gevonden heeft.' (Even alle lijstjes doorzoeken....). 'In het bos waar we doorheen liepen vóór de brandvlakte.' (Welke van de drie?) 'Zondagmorgen in het bos met Oliebolzwammen.' (Jammer, de Oliebolzwam was op twee plekken gevonden). 'Ik vond de *Mollisia* vlakbij de plek waar het Spatelhoortje stond.' (Waar waren we die ook al weer tegengekomen?) 'Na de brandplek zijn we door dat fraaie bos met o.a. oude dennen gelopen om bij een grote parkeerplaats te komen. Welk hoknummer dat precies is weet ik niet....'

Eén van de na-determinateurs sprak de hoop uit dat alle soorten op de goede lijst terecht zouden komen.... Tja, Grieta kan natuurlijk véél, maar niet alles!

Tot slot: op 21 nov. 2011 nam Marian Jagers de voorzittershamer van het Cristellaweekend over van Nico Dam.

Literatuur

- Bennicchia, A., 2005. Polyporaceae s.l. Fungi Europaei 10. Edizioni Candusso, Alassio.
Eriksson and Ryvarden, 1973. The Corticiaceae of North Europe, Fungiflora.
Hibbett, D.S., 2008. Evolutie van vorm bij paddenstoelen, Coolia 51(4) 168–180.
Kirk et al., 2008. Dictionary of the Fungi, 10th ed, CAB International.
Niemelä, T. & Dai, Y.C. 1997. Polypore *Skeletocutis lenis* and its sib *S. vulgaris*. Ann. Bot. Fenn. 34: 133–140.
Roberts, P., 1994. Globose and ellipsoid-spored *Tulasnella* species from Devon and Surrey, Mycol. Res. 98 (12): 1431–1452.
Verspreidingsatlas.nl

